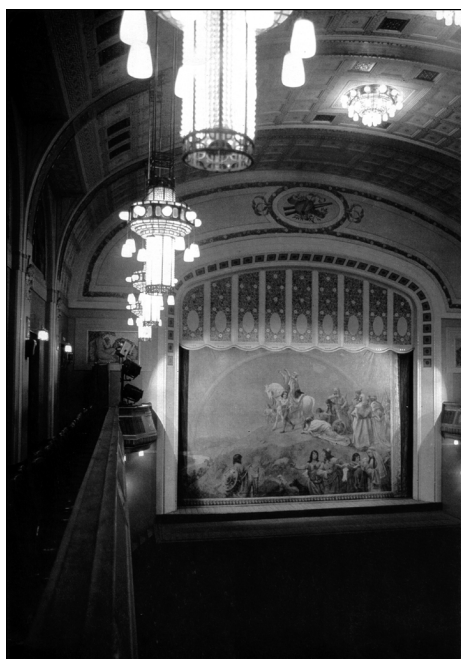

4 / Interiér Městského divadla dr. Josefa Čížka po přestavbě 1912-1914 podle projektu Aloise Čenského.

Antonínem kněžniny schovanky spolu s přizvanými ochotníky z řad vrchnostenských úředníků sevíčovaly výstupy ze známých oper a nenáročných veseloher. Po kněžnině smrti...byly zbytky kdysi přepychové garderoby rozdány ochotníkům. Pömerl, s. 9–10.

1809 zal. *Muzikální gremium*, členy učitelé, vrchnostenská úředníci, městská honorace, 1830 německy a 1832 česky Don Giovanni. 30. a 40. léta 19. stol. první zprávy o českém ochotnickém divadle. 1848 *ochotnický kroužek*, představení v zámeckém divadle. Na zámku se provozovaly i části oper a balet. Po 1848 první známá představení Hadrián z Římsů, Pan Čapek (Fredro), Kniže Ďábel (Raupach), Kouzelnice Sidonie (Zschoke, Štěpánek). 1850 jeviště v hostinci Na kutlofě (zde do 1857 i sídlo spolku). Vhodnější podmínky pro představení 1858 v hostinci U zlatého beránka. První představení Der Zeitgeist (Raupach) a Paní Marjánka, matka pluku.

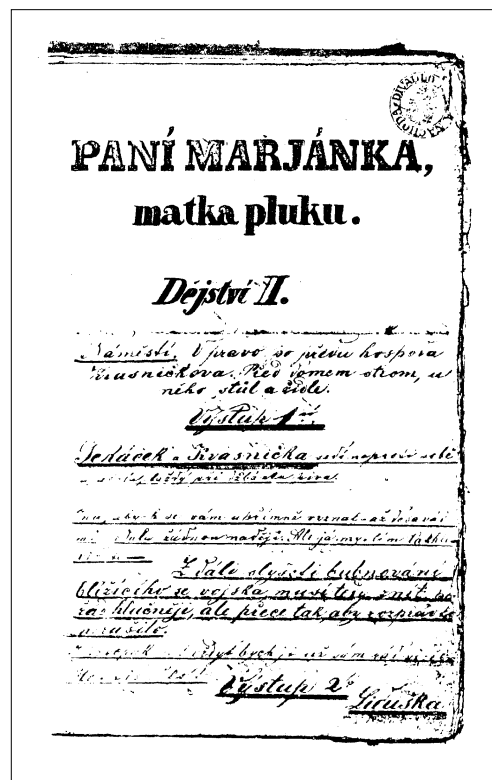
Do 1859 hráli střídavě česky a německy, od 1860 jen česky. Válka 1866 přerušila činnost DS, 1869 opět zah. Na kutlofě. 1871 zal. *SDO*, první hra Život za přítele, prvním předsedou Al. Bureš st., starosta Sokola náchodského 1872-1903. 1874 h. v hostinci U města Prahy a U Zlatého beránka. Od 1874 stálá scéna U zlatého beránka. 1882 obec odkoupila Zlatého beránka, zbořila budovu a na místě postavila nový div. sál, kde od 1884 i trvalé sídlo DS. Ten z vlastních nákladů vybudoval jeviště. Soudobé novinky. 80. léta 19. stol. DS v proletářských předměstích Náchoda, 1888 *SDO Tyl* na Plhově, 1894 *DS Kolár* na Starém Městě (též 1926). Konec 19. stol. více scén, v zahradě sokolovny Aréna, v Bělovsi (viz) letní divadlo. *SDO Tyl* hry s dělnickou sociální tematikou a ženskou otázkou, Pán a dělník na Plhově, dále Bezejmenná, Děti, Drama čtyř chudých stěn, Maryša, Vina, Oblaka, Gazdina roba, Její pastorkyňa.

Do *SDO* 1886 přišel J. Čížek, přední h., představitel velkých historických postav, od 1890 ředitel *SDO*, významná osobnost ODi v místě, jako starosta města zásluhy o výstavbu divadla. 1890 nová přestavba, 1892 zah. Pod krovem otcovským. 1893 členem ÚMDOČ. 1905 Čížek iniciátorem cyklu české dramatické literatury, během 6 neděl Hadrián z Římsů, Strakonický dudák, Praž-

ský žid (Kolár), Baron Görtz (Bozděch), Naši furianti, představení uvedena informací o autorovi a díle. 1905 (rok premiéry v ND) Lucerna. 1907 slavnostní setkání s potomky českých exulantů z pruského Slezska, včetně představení Sirotčí peníze (Stroupežnický). Do té doby jh. např. Mošna, Bittnerová, Ryšavá, Vojan, Hübnerová. 1905 52 představení v městském divadle, z toho 10 ochotníci. 1907 modernizovaná div. budova vyhořela, ale vybavení scény se zachovalo (1910 se tu hrálo naposledy, 1912 celý hotel včetně div. sálu zbořen, postaveno nové divadlo).

1914 otevřeno Městské divadlo dr. J. Čížka, projektované arch. A. Čenským, nové dekorace od V. Šustka a Jos. Weniga, zah. Jan Žižka, v titulní roli jh. Vojan. *SDO Tyl* h. na dobře vybaveném jevišti v Beránku, vůdčí postavení v českém ODi. Po 1918 pokračoval ve vybraném drg. plánu, v něm klasická i soudobá díla česká i cizí, např. Langer, Medek, Šrámek, Shaw, Jirásek, Dyk, Vrchlický. Součástí i operety a opera V studni. Mezi h. vynikli M. Nesládková, Mir. Domková, Rud. Boes, Zd. Hejzlar, Jar. Štěpán aj. Ve 20. letech ve vývoji *SDO Tyl* zvláštní role rodiny Štěpánů, 1928 ve hře Jiný vzduch hrálo 26 Štěpánů. Repertoár klasika i soudobé české hry. Od 1928 do 40. let měl Tyl letní scénu v restauraci na zámku při stolovém zařízení. Ve 40. letech si dobrou drgii a uměleckými výkony získal publikum, často až 15 repríz. Do 1943 655 představení. Spolek měl archiv a v něm mj. i korespondenci s Aloisem Jiráskem a rkp. části hry J. K. Tyla. *SDO* h. i 1939-1945, několik jeho členů perzekvováno a umučeno v německých koncentračních táborech.

1920 *SDO Osvěta*, změna stanov 1928, dále *Mladá scéna* ve Starém Městě, *DrO Studentského spolku Bor*. 1921-1938 *Dělnický div. soubor*, činnost ukončena po zákazu KSČ, členové většinou do jiných souborů. 1924-1944 *DrO Cirkve československé*, h. v různých objektech, v letní době v přírodním divadle na lesním palouku v Borech u Babí, např. Jan Hus (Tyl), Bělohorská mračna

5 / Nejstarší zachovaná režijní kniha náchodských ochotníků, 1858.